

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна ЕКОНОМІКА

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

№ 9, 2013 [Назад](#) [Головна](#)

УДК 336.7

*О. В. Черевко,
д. е. н., доцент, Голова спостережної ради ПАТ «Банк «Київська Русь»*

МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ КРЕДИТНОГО МОНІТОРИНГУ

*A. Cherevko,
Ph.D., Associate Professor,
Chairman of the Supervisory Board of PJSC "Bank "Kievan Rus"*

MODEL RISK MANAGEMENT WHEN MAKING CREDIT MONITORING

В статті розглянуто питання забезпечення безпеки банку за допомогою кредитного моніторингу. Розглянуті загальні напрями удосконалення проведення фінансового моніторингу у банку в цілому, так і проведення фінансового моніторингу кредитних операцій банку. Представлена модель управління ризиками під час здійснення кредитного моніторингу. Дана модель дозволяє забезпечити стабільне та безпечне функціонування банку, підтримку його фінансової стійкості, підвищення можливості виконання банком взятих на себе зобов'язань, оптимізації рівня прийнятих банком ризиків.

The paper considers the issue of bank security using credit monitoring. The general directions of improvement of the financial monitoring of the bank as a whole and financial monitoring credit operations. The model of risk management in the implementation of loan monitoring. This model allows for a stable and secure functioning of the bank, maintaining its financial stability, raising the possibility of the Bank of its obligations, optimizing the level of risk taken by the bank.

Ключові слова: *модель управління, управління ризиком, кредитний моніторинг, комерційні банки, легалізація злочинних доходів.*

Keywords: *model of governance, risk management, credit monitoring, commercial banks, legalization of proceeds from crime.*

Постановка проблеми. Для вітчизняних банків проблема використання фінансового моніторингу як системи нейтралізації ризику, пов'язаного з легалізацією злочинних доходів, виникла відносно недавно і тому мало вивчена. Крім того, продовжують залишатися на досить високому рівні і такі традиційні банківські ризики, як кредитні, інвестиційні, ринкові, які також можуть бути безпосередньо пов'язані з легалізацією доходів, отриманих злочинним шляхом. У зв'язку з цим виникає необхідність вдосконалення методів та інструментів фінансового моніторингу в комерційних банках, визначення напрямів його розвитку і конкретних заходів, спрямованих на нейтралізацію ризику залучення комерційних банків в легалізацію злочинних доходів. Дані обставини зумовлюють необхідність теоретичного осмислення напрямів удосконалення фінансового моніторингу як системи, покликаної підвищувати результативність управління банківськими ризиками, пов'язаними з легалізацією злочинних доходів. А також розробка практичних заходів, наприклад, моделі управління ризиками під час здійснення кредитного моніторингу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питання кредитного моніторингу в банках досліджені в працях А.С.Арсанукаєвої, Л.Г.Батракової, О.Б.Герасимової, В.А.Гордєєва, Л.Я.Маршавиної, Ю.С.Масленченкова, О.В.Монакової, А.І.Ольшаного, В.В.Платонова, Н.М. Шулькової і інших. Основною дослідження питань методології банківських ризиків, в цілому, та кредитного, зокрема, є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, таких, як: В.Т.Севрук, І.В. Волошин, І.М. Парасій-Вергуненко, Л.О.Примостка, Х. ван Грюнінг, С. Брайовіч Братановіч. Також, при дослідженні проблеми впливу кредитного ризику на банківську діяльність були враховані думки В.М. Поповича, А.І. Степаненка, В.В. Вітлінського, В.І. Грушка, О.І. Пилипченка, Ковальова О. П..

Втім, зважаючи на важливість проведених досліджень, залишається необхідність покращення систем моніторингу кредитних операцій, а саме управління ризиками під час його здійснення.

Мета статті. Важливим аспектом діяльності сучасного комерційного банку є кредитні операції, проведення яких неможливе без процесу виявлення і ретельного аналізу кредитних ризиків. Створення системи управління ризиками має під собою підвищення рентабельності і стійкості банківської діяльності за допомогою організації ефективних процедур і дієвого механізму управління з метою отримання максимального прибутку при оптимальному співвідношенні доходності та ризику. Метою даної роботи є створення моделі управління ризиками, під час здійснення кредитних операцій кредитного моніторингу, яка б дозволила вчасно виявляти проблемні кредити та застосовувати необхідні заходи, щодо недопущення погіршення ситуації з конкретним позичальником.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним з ключових видів ризиків у діяльності банку є кредитний, який представляє собою максимально очікуваний збиток, який може мати місце з певною ймовірністю протягом деякого періоду часу в результаті зменшення вартості кредитного портфеля у зв'язку з частковою або повною неплатоспроможністю позичальників до моменту погашення кредитів. Кредитний ризик вивчається в комплексі і зв'язки з іншими видами ризиків - процентним, валютним, ринковим, страновим, галузевим, регіональним, правовим, операційним і т.д. Процес управління кредитним ризиком передбачає сукупність правил, процедур, процесів і організаційних структур, які забезпечують виконання необхідних завдань.

Проведений аналіз здійснення фінансового моніторингу кредитних операцій банку, вказує на те, що існує ще ряд недосконалостей щодо його проведення, адже спостерігається і на далі збільшення обсягів проблемної заборгованості, відбуваються значні порушення в сфері фінансового моніторингу, тому розглянемо деякі напрями його удосконалення.

Основними заходами та інструментами протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, що використовуються у банку мають бути:

1. Дотримання працівниками банку законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.
2. Використання міжнародного досвіду щодо питань фінансового моніторингу.
3. Сам процес фінансового моніторингу, що включає:
  - ідентифікацію клієнтів, проведеному з дотриманням політик KYC – «Знай свого клієнта», KСYC – «Знай клієнта свого клієнта», КУVP – «Знай своїх бізнес партнерів», КТYC – «Знай операції свого клієнта»;
  - моніторинг операцій клієнта має відбуватися на всіх стадіях їх здійснення, а не лише на початковому етапі;
  - підтримку в актуальному стані «стоп-листів» для ідентифікації клієнта;
  - розробку автоматизованих систем контролю операцій;
  - розробку нових, ефективніших методів оцінки ризику клієнта.
5. Взаємодія працівників банку з правоохоронними органами, з органами нагляду та контролю щодо питань протидії легалізації кримінальних доходів.
6. Постійне навчання працівників банку особливостей проведення фінансового моніторингу, яке включає:
  - внутрішні програми для співробітників, тобто розробку спеціальних програм навчання для працівників фронт-офісу та для фахівців відділу з боротьби з легалізацією кримінальних доходів;
  - зовнішнє навчання – це зустрічі експертів з фінансового моніторингу, проведення круглих столів, наукових конференцій щодо питань протидії

легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансування терористичних угруповань тощо.

7. Впровадження спеціальних систем обміну інформацією між банками, правоохоронними органами та органами нагляду і контролю щодо питань проведення фінансового моніторингу.

8. Створення централізованих сховищ даних щодо питань легалізації кримінальних доходів та впровадження єдиних стандартів обміну електронною інформацією.

9. У діяльності банку пріоритетом має бути не лише прибутковість, а й більш жорстке виконання вимог фінансового моніторингу.

Отже, нами були розглянуті загальні напрями удосконалення проведення фінансового моніторингу у банку в цілому, так і проведення фінансового моніторингу кредитних операцій банку.

Розглянемо рекомендаційну модель здійснення кредитного моніторингу на основі кластеризації ризику для покращення системи виявлення негативних відхилень у кредитній діяльності банку та здійснення заходів щодо їх мінімізації.

Основними компонентами, що складають дану систему моніторингу є:

1. кластеризація позичальників;
2. класифікація позичальників;
3. визначення аномалій;
4. характеристика основних типів позичальників за ступенем ризику;
5. розподіл функцій та відповідальності між структурними підрозділами.

Загальна позиція позичальника характеризується саме за допомогою його кластеризації та класифікації.

Розглянемо для початку як відбувається класифікація позичальників, яка здійснюється у порядку збільшення кредитного ризику:

1. Стандартний / Regular (R).
2. Спостереження / Pre-delinquency (P).
3. Внутрішній колекшен / List of Watch / Soft Collection (L).
4. Реструктуризація / Restructuring (S).
5. Зовнішній колекшен / Hard Collection / External Agency (H).
6. Проблемна заборгованість / Workout (W).

Щодо кластерів позичальника, то вони зазначаються у порядку збільшення кредитного ризику також:

1. низький (L);
2. середній (M);
3. високий (H).

Для прикладу розглянемо загальні визначення позиції позичальника, що наведені у таблиці 1.

Таблиця 1.
Визначення загальної позиції позичальника

Визначення		Класифікація Позичальника				
		R Стандарт-ний / Regular (R)	P Спостере-ження / Pre-delinquency (P)	L Внутрішній колекшен / List of Watch / Soft Collection (L)	S Реструкту- ризація / Restructuring (S)	H Зовнішній колекшен / Hard Collection / External Agency (H)
Кластери Позичальника	Високий					
	Середній		X			
	Низький					

Аналіз даних з табл. 1.1 свідчить про те, що X – це позиція позичальника відповідно до поточного значення показників позичальника.

У даному конкретному випадку позичальник віднесений до кластеру «Середній» та класифікації «Спостереження /Pre-delinquency».

Отже, кластеризація позичальників є першою фазою моніторингу позичальників. На першій фазі підрозділ моніторингу головного офісу відносить позичальника до одного з трьох нижче наведених кластерів кредитного ризику (таблиця 2).

Таблиця 2.
Визначення кластерів позичальників

Назва	Код	Пріоритет	Приблизна кількість позичальників у кластері
Високий	H	1	10% - 15%
Середній	M	2	60% - 50%
Низький	L	3	30% - 35%

Кредитний ризик базується на величині очікуваних збитків, методика розрахунку якої визначається саме за допомогою департаменту стратегічних ризиків.

Підрозділ моніторингу ризиків клієнтів відповідальний за визначення критеріїв, меж кластерів та за щомісячне віднесення позичальників до відповідних кластерів.

Дані кластери використовуються з метою:

- 1) визначення тривалості знаходження позичальника у кожному класі (для спостереження (P) та внутрішнього колекшена (L));
- 2) встановлення пріоритетів при виконанні дій враховуючи обмеженість ресурсів (вищий пріоритет надається позичальникам з кластером ризику високий).

З метою побудови алгоритму та визначення кластеру, до якого буде віднесено позичальника, потрібно використовувати використовуються наступні події (таблиця 3).

Таблиця 3.
Перелік подій для визначення кластерів позичальників

№	Назва	Пояснення
1	Наявність старого та нового кредитів	Наявний старий (наданий більше 3-х р. тому) та новий кредит (виданий впродовж останніх 3-х міс.)
2	Дострокова сплата заборгованості за тілом кредиту	Заборгованість за тілом сплачено наперед
3	Кредит хоча б один раз був на collection за останні 24 місяці	Кредит був прострочений впродовж останніх 24 місяців хоча б один раз
4	Тривалість обліку кредиту	Тривалість обліку кредиту у балансі: 6 місяців задано, як межа між новим та довготривалим значенням
5	Часткова сплата кредиту	Деякі платежі сплачено наперед
6	Прострочено DPD (Days Past Due) – кількість днів прострочення сплати кредитної заборгованості < 31	Наявна прострочена заборгованість строком від 1 до 31 дня
7	Прострочено DPD < 61	Наявна прострочена заборгованість строком до 61 дня
8	Кредитна картка	Кредит за кредитною картою
9	Заборгованість / сума за договором < 20%	Відношення заборгованості до суми за договором менше 20%
10	Високий рівень завантаження	Завантаження за кредитною картою перевищує 90%
11	Сплата перших 3-х платежів за графіком	Сплачено перші 3-и платежі відповідно до складеного графіку за укладеним договором

У таблиці 3 було розглянуто перелік подій, за яким відбувається визначення відповідного кластеру для кожного окремого позичальника. Класифікація позичальника є фазою процесу моніторингу, протягом якої до позичальника застосовуються різні стратегії та дії (таблиця 4).

Таблиця 4.
Визначення відповідального підрозділу щодо кожної категорії позичальника

Код	Назва	Відповідальний підрозділ (ключовий підрозділ в процесі)
R	Стандартний / Regular	Підрозділ роздрібного бізнесу
P	Спостереження / Pre-delinquency	Підрозділ роздрібного бізнесу
L	Внутрішній колекшен / List of Watch / Soft Collection	Відповідно до Регламенту процесу Soft Collection в ПАТ “Укрсоцбанк”
S	Реструктуризація / Restructuring	Підрозділ реструктуризації
H	Зовнішній колекшен / Hard Collection / External Agency	Підрозділ по роботі з колекторськими компаніями
W	Проблемна заборгованість / Workout	Підрозділ по роботі з проблемною заборгованістю / Підрозділ по роботі з колекторськими компаніями

Код класифікації – визначає ризикованість позичальника, як процес, до якого позичальник відноситься. Визначення коду класифікації відбувається на рівні позичальника за допомогою показників: суб-коду класифікації та рівня, які розраховуються на рівні кожного окремого кредиту. Код класифікації визначається за найбільш ризикованим показником.

В даній ситуації підрозділ моніторингу є відповідальним за:

- 1) визначення критеріїв, на базі яких відбувається класифікація позичальника;
- 2) за проведення класифікації позичальників на щоденній основі.

Для більш повного аналізу кредитного портфеля банку необхідно ввести суб-код, який визначатиме різновид процесу відповідно до схем, до якого відноситься певний кредит (таблиця 5).

Таблиця 5.
Суб-код класифікації кредиту щодо кожної категорії позичальника

Код	Суб-код	Визначення
R	R0	-
P	P0	-
L	L0	-
S	S0	-
H	H0	-
W	WE	Workout External / Підрозділ по роботі з колекторськими компаніями
	WS	Workout Service
	WO	Workout CRO

Кожен суб-код має свій рівень, який характеризує стадію кредиту відповідно до схем (таблиця 6).

Таблиця 6.
Рівень кожного суб-коду класифікації кредиту

Суб-код	Рівень	Визначення
1	2	3
R0	1	-
P0	1	Наявне відхилення від “Стандартного”
L0	1	Початкова стадія прострочення (заборгованість не класифікована, як W)
	2	Друга стадія прострочення (заборгованість не класифікована, як W)
	3	Остання стадія прострочення (заборгованість не класифікована, як W)
S0	1	Погодження опцій
	2	Збір документів
	3	В роботі (на розгляді підрозділів)
	4	Кінцева стадія (наявність ухваленого рішення, підпис договорів)
H0	1	Заборгованість повинна бути передана до колекторської компанії
	2	Заборгованість передана (знаходиться в роботі у колекторської компанії)
	3	Заборгованість повинна бути повернута від колекторської компанії
WE/ WS/ WO	1	Позичальник / кредит визнається “проблемним”, необхідно задіяти підрозділ по роботі з проблемною заборгованістю
	2	Позичальник знаходиться у роботі підрозділу по роботі з проблемною заборгованістю
	3	Початкова стадія прострочення, при цьому: - суб-код дорівнює WS/ WO; - DPD дорівнює від 1 до 30. Мета: - додатково виконуються дії підрозділами, які задіяні при класифікації L0.
	4	Початкова стадія прострочення, при цьому: - суб-код дорівнює WS/ WO; - DPD дорівнює від 31 до 60; Мета: - додатково виконуються дії підрозділами, які задіяні при класифікації L0.
	5	Наявні ознаки щодо повернення Позичальника до Бізнесу.

Отже, щойно були розглянуті основні параметри моделі ризик-кластеризації фінансового моніторингу кредитних операцій.

Розглянемо більш детально кожен з видів класифікації позичальника.

До Стандартних (Regular(R)) відносять позичальників, з якими можливе проведення звичайного бізнесу: надання узгоджених продуктів та ризик позичальника, з точки зору моніторингу, не підвищений.

До цієї класифікації відносять позичальники, яких не віднесено до наступних класифікацій: P, L, S, H, W.

Віднесення позичальника до класифікації Спостереження (P) відбувається в залежності від наявних аномалій та початкового значення DPD (визначено у схемах). Метою є проведення відповідних дій, які зменшують ризик по позичальнику, до того як виникає затримка зі сплати заборгованості.

Так, позичальник може бути об'єктом дій у трьох наступних випадках:

- 1) через короткий час після проведення андеррайтингу (оцінка ризику): здійснюється дружній дзвінок з метою перевірки наданих контактних даних;
- 2) у випадку наявності однієї або декількох вагомих аномалій у поведінці позичальника: відправляється СМС або здійснюється дзвінок, який допомагає зрозуміти необхідність віднесення позичальника до Pre-Delinquency (Спостереження (P)) класифікації;
- 3) якщо класифікація Pre-Delinquency (Спостереження (P)) та проведений контакт націлені на запобігання дефолту та обмеження збитків банку.

Обов'язковими діями при віднесенні позичальника до класу Спостереження є визначення обставин, які викликали виникнення аномалій.

Додаткові дії в ході процесу моніторингу спрямовані на запобігання появи простроченої заборгованості у позичальника. Вони складаються з попереджувальних дій та дослідження.

Попереджувальні дії – спрямовані на зниження ймовірності виникнення простроченої заборгованості.

Дослідження – спрямовані на позичальників, аномалії яких було виявлено. Дії з дослідження спрямовані на перевірку позичальника і на пом'якшення наслідків потенційних майбутніх втрат.

Метою процесу, який побудовано на аномаліях, є щоденне виявлення узгоджених сигналів у поведінці позичальника для подальшого швидкого виявлення та запобігання простроченню заборгованості.

Аномалії поділяються на:

1. Прямі аномалії – аномалії, які не підлягають додатковому уточненню та вимагають невідкладних дій. При цьому, позичальнику автоматично присвоюється класифікація Pre-Delinquency (Спостереження).
2. Непрямі аномалії – відхилення, що допомагають передбачити проблеми та потребують додаткового отримання інформації з метою уточнення. При цьому, автоматично визначаються дії, які повинні бути виконані, щодо підтвердження та присвоєння класифікації Pre-Delinquency (Спостереження) на базі отриманої інформації та для найбільш ризикованої групи.
3. Внутрішні аномалії – аномалії, які можуть підлягати додатковому уточненню, вимагають надання позичальником додаткових документів та вимагають здійснення невідкладних дій. При цьому, позичальнику автоматично присвоюється класифікація Pre-Delinquency (Спостереження). Отже, завданнями підрозділу, який здійснює контакт з позичальником є: отримання (надання) повної інформації; отримання відповіді на питання відповідно до стратегії.

Підрозділ моніторингу є відповідальним за:

- 1) розробку переліку питань, які необхідно задати відповідно до кожної аномалії;
- 2) створення алгоритму обробки відповідей;
- 3) створення відповідних параметрів системи;
- 4) визначення аномалій, щорічне затвердження набору аномалій та межових значень, які вказують на віднесення позичальника до Pre-Delinquency (Спостереження) класифікації;
- 5) визначення дій, які повинні бути зроблені, та реакції на кожну аномалію.

До позичальників, класифікованих, як Внутрішній колекшен (L), повинні бути застосовані спеціальні заходи. В залежності від суб-класифікації та рівня визначаються характер та дії, які повинні змінюватися та виконуватися відповідно до регламенту процесу Soft Collection в банку за підтримки (коли це необхідно) підрозділу Спеціальних кредитів, У даній фазі позичальники знаходяться у процесі моніторингу та класифікуються в залежності від DPD.

Обов'язковими діями відповідно до бізнес-стратегії та класифікації Внутрішній колекшен (L01 та L02) є:

- запобігання створення нової заборгованості в процесі андеррайтингу;
- проведення початкової та другої стадій процесу Soft Collection.

Обов'язковими діями відповідно до бізнес-стратегії та класифікації Внутрішній колекшен (L03) є:

- здійснення дій щодо зниження загального рівня кредитної заборгованості у короткій проміжок часу;
- проведення дій в рамках процесу Soft Collection відповідно до останньої стадії.

Процес Soft Collection має регламентуватися документом "Регламент процесу Soft Collection в банку".

До позичальників, класифікованих як «Реструктуризація» (S), повинні бути застосовані дії, відповідно до схем та положень про реструктуризацію. Ризик-стратегія взаємодії з позичальником, якого класифіковано, як Реструктуризація (S) має включати перегляд кредитного навантаження на позичальника з метою повернення його до дотримання договірних відносин або врегулювання питання на прийнятних для банку умовах.

До позичальників, класифікованих як «Зовнішній колекшен», повинні бути застосовані дії, які визначаються відповідним відділом: підрозділом по роботі з колекторськими компаніями.

Ризик-стратегією взаємодії з позичальником, якого класифіковано, як Зовнішній колекшен (H) має бути зниження загального поточного рівня кредитної заборгованості.

Обов'язковими діями відповідно до бізнес-стратегії та класифікації Зовнішній колекшен (H) є:

- здійснення дій відповідно до положення про порядок роботи банку з колекторськими компаніями;
- додаткові активні операції не здійснюються (кредитний ризик на позичальника не збільшується).

Класифікація «Проблемна заборгованість» (W) в першу чергу необхідна для визначення кредитів, в роботу за якими необхідно задіяти відповідні підрозділи по роботі з проблемною заборгованістю.

Ризик-стратегія взаємодії з позичальником, якого класифіковано, як Проблемна заборгованість (W) – це зниження загального поточного рівня кредитної заборгованості.

Обов'язковими діями відповідно до бізнес-стратегії та класифікації Проблемна заборгованість (W) є:

- здійснення дій щодо зниження загального рівня кредитної заборгованості позичальника;
- додаткові активні операції не здійснюються (кредитний ризик на позичальника не збільшується).

Незалежно від кодів та класифікації позичальники повинні знаходитися в портфелі менеджерів бізнес-підрозділів до моменту повного погашення заборгованості.

При зміні коду класифікації на Проблемна заборгованість (W) приєднується до супроводження позичальника відповідний підрозділ по роботі з проблемною заборгованістю, який бере на себе ініціативу по побудові відносин з позичальником, та угоди (додаткові угоди) можуть бути укладені тільки за погодженням з цим підрозділом.

Підрозділи бек-офісу бізнесів мають надавати підтримку відділу по роботі з колекторськими компаніями головного офісу та підрозділам реструктуризації в частині формування необхідних пакетів документів на підставі документів, які зберігаються в кредитних та юридичних справах клієнтів.

Визначення стратегії та виконання має здійснюватися підрозділами блоку управління ризиками та містити:

- визначення критеріїв та граничних значень – підрозділ моніторингу;
- проведення розрахунку класифікації та кластеризації позичальників на базі ризик параметрів – підрозділ моніторингу;
- визначення класифікації «Спостереження / Pre-delinquency» та «List of Watches» – підрозділ моніторингу;
- управління класифікаціями «Спостереження / Pre-delinquency» та «List of Watches» – підрозділ Soft Collection – основна роль; бізнес-підрозділ – додатково, функції реструктуризації.

- централізована підготовка звітності, відслідковування виконаних дій та надання звітності задіяним підрозділам – підрозділ моніторингу.

Відповідальний за класифікацію в рамках процесу моніторингу – підрозділ моніторингу (ідентифікація потенційно ризикованих позичальників та кредитних продуктів). Дії якого в процесі моніторингу націлені на упередження погіршення якості кредитів на максимально ранній стадії.

Більш детально підрозділ моніторингу повинен бути задіяний у наступних діях:

- 1) класифікації позичальників, де підрозділ моніторингу повинен визначати та періодично переглядати критерії в класифікаціях «Pre-delinquency» та «List of Watches», правила переходу з однієї класифікації до іншої та здійснювати підтримку зв'язків між класифікаціями, а також, відповідати за щоденний запуск розрахунку класифікації;
- 2) кластеризації, де підрозділ моніторингу повинен перевіряти, (при необхідності) змінювати граничні значення та проводити кожного місяця перерахунок віднесення кожного позичальника (боржника) до певного кластеру.

Висновки. Наведена модель моніторингу наданих кредитів банку базується на визначенні певних видів позичальників, класифікація яких здійснюється на підставі виявлення аномалій під час здійснення моніторингу та на визначенні певних кластерів позичальників.

За допомогою даної моделі можливо вчасно виявляти проблемні кредити та застосовувати необхідні заходи, щодо недопущення погіршення ситуації з конкретним позичальником.

В даній моделі чітко описано роль кожного структурного підрозділу банку в організації даного процесу, задля досягнення максимально-суттєвих результатів підвищення якості кредитного портфеля банку та недопущення виникнення ризиків легалізації через здійснення кредитних операцій банку.

Література.

1. Оценка банковских рисков: новые подходы [Текст] / И. В. Волошин; Мін-во освіти і науки України. – К. : Ника-Центр; Эльга, 2004. – 216 с.
2. Анализ банковской деятельности [Текст]: навч.-метод. посібник / Парасій-Вергуненко І. М.; Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. – К. : КНЕУ, 2003. – 347 с.
3. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском [Текст] / Грюнинг Х. Ван, Брайович Братанович С. – М. : Весь мир, 2004 – 304 с.
4. Кредитний ризик комерційного банку [Текст] : навч. посіб. / В. В. Вігільський, О. В. Пернарівський. Я. С. Наконечний, Г. І. Великоіваненко. – К. : Знання, КОО, 2000. – 251 с.
5. Ковальов, О. П. Методологія управління кредитними ризиками [Текст] / Ковальов О. П. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 3. – С. 31-36.
6. Положення про здійснення банками фінансового моніторингу [Електронний ресурс] : затверджене постановою Правління Національного банку України від 14.05.2003 № 189 зі змінами. – Режим доступу : // <http://portal.rada.gov.ua/>.
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом [Електронний ресурс] : Закон України від 28.11.2002 № 249-IV зі змінами. – Режим доступу : // <http://portal.rada.gov.ua/>.
8. Про затвердження критеріїв ризику легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму [Електронний ресурс] : наказ Державної служби фінансового моніторингу України від 3 серпня 2010 року № 126. – Режим доступу : // <http://portal.rada.gov.ua/>.
9. Вишняков И. В. Методы и модели оценки кредитоспособности заемщиков: Учеб.пособие. – СПб.: СПбГИЭА, 2006. – С. 197.
10. Чайковский Я. Удосконалення методики комплексної оцінки кредитоспроможності позичальників / Я. Чайковский // Вісник національного банку України. – 2003. – №11. – С. 30–34.
11. Сухарев Д. В. Оценка финансовой состоятельности корпоративных заемщиков: опыт зарубежных банков// Банковские услуги. – 2004, – № 12.
12. Прохно К. П., Баранов П. П., Лунева К. В. Теоретические и практические аспекты оценки предприятия – заемщика коммерческим банком // Деньги и кредит. – 2004. – № 7.

References.

1. Voloshin, I.V. (2004), *Ocenka bankovskih riskov: novye podhody* [Evaluation of bank risks: new approaches], Nika-Centr; Jel'ga, Kyiv, Ukraine.
2. Parasij-Verhunenکو, I.M. (2003), *Analiz bankivs'koi diial'nosti* [Analysis of bank activity], KNEU, Kyiv, Ukraine.
3. Grjuning H. Van (2004), *Analiz bankovskih riskov. Sistema ocenki korporativnogo upravlenija i upravlenija finansovym riskom* [Analysis of banking risks. System of corporate governance and financial risk management], Ves' mir, Moscow, Russia.
4. Vitlins'kyj, V.V. Pearnarivs'kyj, O.V. Nakonechnyj, Ya.S. and Velykoivanenko, H.I. (2000), *Kredytnyj ryzyk komertsijnoho banku* [The credit risk of commercial banks], Znannia, KOO, Kyiv, Ukraine.
5. Koval'ov, O.P. (2006), "Methodology of credit risk management", *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 3, pp. 31-36.
6. NBU (2013), "Provisions on Financial Monitoring by Banks", available at: <http://portal.rada.gov.ua/> (Accessed 28 Aug 2013).
7. Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On prevention and counteraction to legalization (laundering) of proceeds gained by criminal pursuits", available at: <http://portal.rada.gov.ua/> (Accessed 28 Aug 2013).
8. State Service for Financial Monitoring of Ukraine (2010), Order "On approval of the risk criteria legalization (laundering) of proceeds from crime and terrorist financing", available at: <http://portal.rada.gov.ua/> (Accessed 28 Aug 2013).
9. Vishnjakov, I.V. (2006), *Metody i modeli ocenki kreditosposobnosti zaemshhikov* [Methods and models for assessing the creditworthiness of borrowers], SPbGJIeA, Saint Petersburg, Russia.
10. Chajkovs'kyj, Ya. (2003), "Improved methods of a comprehensive assessment of the creditworthiness of borrowers", *Visnyk natsional'noho banku Ukrainy*, vol. 11, pp. 30-34.
11. Suharev, D.V. (2004), "Assessment of the financial viability of corporate borrowers: the experience of foreign banks", vol. 12.
12. Prohno, K.P. Baranov, P.P. and Luneva, K.V. (2004), "Theoretical and practical aspects of the assessment company-borrower commercial bank", *Den'gi i kredit*, vol. 7.

Стаття надійшла до редакції 04.09.2013 р.

ТОВ "ДКС Центр"